

педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). С. 112–115.

6. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.

Мельнікова А.М.

здобувачка вищої освіти

Булгакова Ю.О.

здобувачка вищої освіти

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ «СВІЙ/ЧУЖИЙ» В ІНКЛЮЗИВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (на прикладі творів Оксани Луцевської та Андрія Бачинського)

Анотація. У статті представлено особливості творів сучасних українських письменників Андрія Бачинського «140 децибелів тиші» та Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». З'ясовуються категорії «свій/чужий» у художніх текстах та робиться акцент на адаптації людини з особливими потребами в соціальному середовищі.

Ключові слова: категорія свій/чужий, інклюзія, соціум, адаптація, емпатія.

Melnikova A., Bulgakova Yu., Sharov S. Category «One's Own / Alien» in the Text of Inclusive Literature (on the Example of Works by Oxana Lushevskaya and Andriy Bachynsky). The article presents the features of the works by modern Ukrainian writers Andriy Bachynsky «140 Decibels of Silence» and Oksana Lushchevska «Guardians for the Giraffe». The categories of «one's own / alien» in literary texts are clarified and the emphasis is done on the adaptation of a person with special needs in the social environment.

Key words: category one's own / alien, inclusion, society, adaptation, empathy.

Сьогодні питання соціальної адаптації та реабілітації інвалідів в суспільстві стоїть дуже гостро. Щорічно кількість людей з обмеженими можливостями збільшується. Це говорить про те, що потрібно більше реально дивитися на деякі речі, в тому числі і на художню літературу [4].

Сьогодні можна стверджувати про те, що художня література є потужним засобом соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. На тему інклюзивного простору писали письменники у XIX столітті, не оминали її й у XX столітті. Актуальною є вона і в сучасності, коли в системі освіти і науки голосно говорять про залучення дітей з вадами до звичайних класів з метою отримання інформації на рівні зі здоровими дітьми. Саме тому дуже важливо правильно подати літературу для прочитання, де учні могли б виокремити індивідуальні риси людей з освітніми потребами та усвідомити їх місце та роль у суспільстві [5].

Ми досліджуємо аспект свій/чужий у творі Андрія Бачинського «140 децибелів тиші» та Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». Головними героями цих творів виступають діти з певними фізичними вадами. Вони змушені адаптуватися в соціумі та знайти спільну мову з однолітками, пройти повз усі життєві перепони та віднайти таке середовище, в якому відчуватимуть себе легко та комфортно.

Головна героїня книги «Опікуни для жирафа» – п'ятирічна Оля. Вона має вроджену інклюзію, в неї «лінується» ліве око, тож вона змушена постійно носити оклюдер на окулярах. Звичайно, в оточуючих це викликає подив, вони починають розпитувати, а Оля почувається ніяково.

Єдиним місцем, де Оля комфортно себе почуває та отримує належну підтримку, є її дім та родинне коло. Всі члени її родини приділяють їй увагу та намагаються всіляко підтримати, аби дівчинка розуміла, що вона не одна в цьому світі. Оля цікавиться тваринками, вона дивиться мультфільми про тварин, залюбки відвідує зоопарк та носить оклюдери з тваринками. Тож не дивно, що Оля загадує на день народження таке бажання: «Хочу цілий тиждень ходити в зоопарк!» [3].

Більшість свого часу Оля проводить із братиком Данею. Вони разом з батьком відвідують зоопарк. Грають разом в ігри, дивляться мультфільми та просто бешкетують. Щоб підтримати Олю, Даня теж вдягає оклюдер.

Незважаючи на те, що дівчинка має проблеми із зором, вона турбується і про інших. Її непокоїть доля тварин, які живуть у неволі. Тому коли родина не одразу потрапляє до зоопарку, Оля дуже сильно засмучується. Також цікавиться, чи отримують тваринки добре харчування.

Вона навіть ототожнює себе із твариною, коли малює дівчинку в клітці «Оля-ведмедик» [2]. Родина дівчинки опікується звірами в зоопарку.

Оля почуває себе «свою» в сім'ї. Жоден член родини не залишається осторонь її проблеми. Вони докладають чимало зусиль, щоб дівчинка не почувала себе самотньою та могла рости й розвиватися. Але вона «чужа» для суспільства, оскільки люди ще не навчилися сприймати чиясь інакшість. Вони не здатні проявляти емпатію та звертати увагу на чужі проблеми.

На прикладі Олі ми бачимо, наскільки важлива роль родини у формуванні індивіда. Адже людина щодня перебуває в родинному колі. Сім'я сприяє формуванню особистості, навчає дитину, прищеплює моральні цінності та ідеали, розтлумачує, де добро, а де зло. Необхідно вміти помічати тонкощі в поведінці дитини, які сприяють формуванню характеру. Між членами родини налагоджений зв'язок. Вони цікавляться життям Олі, її інтересами, намагаються втілити її бажання. Дівчинка має впевненість в батьківській любові та підтримці. Таким чином, відбувається гармонійний розвиток особистості.

У творі Оксани Лушевської «Опікуни для жирафа» порушено ряд важливих проблем. Серед них: ековідповідальність, підтримка родини, проблема батьків і дітей. Означене питання може стати окремою розвідкою.

«140 децибелів тиші» Андрія Бачинського – це книга, яка розповідає, як насправді живуть люди з особливими потребами, демонструє, з чим вони стикаються у світі та чи готове суспільство прийняти їх і прийти на допомогу. Кожен, хто читав цей твір, розуміє ту безжалісну правду, яку вкладає автор: «Нікому в нашій державі неповносправні не потрібні. Ні дорослі, ані діти» [1]. Проте, все ж таки, А. Бачинський показує, що є добрі, свідомі, з серцем в душі люди, які можуть прийти на допомогу.

Головний герой цієї книги – шестикласник Сергій. Він побував в ролі і «свого», і «чужого» для суспільства, оскільки мав родину, жодними фізичними вадами не був наділений, звичайний хлопчик, такий, як і всі, займався грою на фортепіано. Однак життя непередбачуване, і в одну мить все змінюється. Сергій залишається зовсім один, його батьки та молодша сестричка Іринка гинуть внаслідок автокатастрофи. Хлопцю пощастило вижити, але тепер він має набуту інклюзію – він став глухим та німим. Тому його відправляють до спеціалізованого інтернату. Вчителі всіляко намагаються допомогти йому пристосуватися до нових умов життя, опанувати жестову мову та дактиль, надолужити шкільну програму.

З боєм та розпачем він приймає цю жакливу ситуацію, впадає в апатію, не розуміє, чому саме він залишився в живих. Тому не має бажання спілкуватися з однолітками. Майже всі учні інтернату їдуть на вихідні додому до батьків. Спогади завжди повертають Сергія в ті щасливі моменти життя, коли його родина була жива. Особливо тяжкою для нього є втрата слуху, адже він з родини музикантів, грає на фортепіано та навіть брав участь у музичних конкурсах. Єдиним, хто стає справжнім другом, хто розуміє, є першокласниця Яринка. Саме заради неї він спробував знову грати на фортепіано. Дружба з Яринкою допомагає Сергієві не почувати себе зовсім самотнім, поруч з нею він не згадує своїх батьків.

Сергій став за брата для маленької Яринки. Вони проводять багато часу разом та розуміють один одного без слів. Небайдужий учитель з інтернату, Микола Павлович, створює справжнє свято для дітей, коли всі роз'їжджаються по домітках на Новий рік, він знаходить для них ялинку, приносить солодощі, аби діти не почували себе самотніми. Також намагається допомогти Сергієві зовсім пересічна людина, Вадим Андрійович, професор, який почув, як хлопець грав на фортепіано. Та на його життєву шляху трапляються і погані люди. Це старшокласник Віктор, який б'є новенького, вимагає гроші. Коли хлопець говорить про те, що не може заплатити, той змушує його прати брудні шкарпетки. Віктор викрадає Яринку, аби змусити Сергія заплатити йому 300 гривень. Ще одна погана людина для Сергія – це ватажок банди, Санька-Глухар. Він змушує хлопця красти гаманці в людей на вокзалі та просити милостиню.

Отже, Сергій став «своїм» для певного кола небайдужих людей: Яринки, Миколи Павловича та Вадима Андрійовича. Вони не залишилися осторонь його проблем. Саме завдяки ним хлопець знаходить дружбу та підтримку. Насамперед, ідея цієї книги в тому, аби показати, що люди з особливими потребами заслуговують на таке ж саме життя, як і в інших, вони мають рівні права. Ця історія є дуже гарним приводом для роздумів. Після прочитання починаєш інакше міркувати, ставитися до життя в цілому.

У творі Андрія Бачинського «140 децибелів тиші» розглянуто гострі для сучасного світу проблеми, такі як жебрацтво, корупція та байдужість, добро і зло.

На постері представлено основні аспекти нашого дослідження:

Отже, ми проаналізували дві книги різних авторів, їх особливості, дослідили аспект свій/чужий і виявили, що в кожного героя було своє середовище, в якому вони відчали себе впевнено. У Олі з книги Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа» – це її сім'я, тільки тут вона може почувати себе такою, якою вона є: життєрадісною, усміхненою, з власними інтересами та вподобаннями, в усіх інших людях вона відчувала ворожість. Для головного героя книги Андрія Бачинського «140 децибелів тиші» друзями та своїми людьми були зовсім чужі, але такі рідні душею. Люди з великим серцем, які не байдуже ставляться до чужого горя. Для усього іншого суспільства він був чужим, як і Оля, і в цьому полягає їхня спільна ознака.

Література

1. Ірина Гишук Мати слух – не значить чути URL: <http://www.barabooka.com.ua/mati-sluh-ne-znachit-chuti/>.
2. Луцевська О. Опікуни для жирафа. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 28 с.
3. Оксана Луцевська. Опікуни для жирафа. Анотація. URL: <https://bookye.com.ua/catalog/dytyacha-proza/opikuny-dlya-zhyrafa/>.
4. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних*

- педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса). 2019. С. 112–115.
5. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. Тези доповідей XVIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Літні наукові підсумки 2019 року»: (5 червня 2019 р., м. Дніпро). С. 84–89.

Шевченко В.Р.

здобувачка середньої освіти
ЗОШ I-III ступенів №4 м. Мелітополя
Мелітопольської міської ради Запорізької обл.

Шарова Т.М.

доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЕМІГРАЦІЯ В ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРИ ХХ СТ.: ВАСИЛЬ СТЕФАНИК & ІВАН ФРАНКО

Анотація. У дослідженні представлені особливості змалювання явища еміграції у художніх творах українських письменників. Узято до уваги творчість В. Стефаніка та І.Франка. Акцентовано на тому, що письменники демонстрували проблеми еміграції через актуальність означеного питання, розкриваючи цю проблему через категорії «свого / чужого».

Ключові слова: еміграція, художня література, художній простір, В. Стефанік, І.Франко.

Shevchenko V., Sharova T. Emigration in the Artistic Space of the XX century: Vasyl Stefanyk & Ivan Franko. The study presents the features of personal emigration in the works of Ukrainian writers. The works of V. Stefanyk and I. Franko are taken into account. Emphasis is placed on the fact that the writers showed the problems of emigration because of the urgency of this issue, and discovered this problem through the categories of «one's own / alien».

Key words: emigration, fiction, art space, V. Stefanyk, I. Franko.